

Valsts darba inspekcija

**Ziņojums Starptautiskajai Darba organizācijai par Valsts
darba inspekcijas 2017. gada darbības rezultātiem**

RĪGA
2018

Ievads

1993. gada 4. maijā Latvijā tika atjaunots 1939. gada likums „Par Valsts darba inspekciju”, kas kļuva par tiesisko pamatu Valsts darba inspekcijas (Darba inspekcija) darbības atjaunošanai un vienotas valsts kontroles un uzraudzības sistēmas izveidošanai darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jomā. 2001. gada 13. decembrī tika pieņemts un 2002. gada 1. janvārī stājās spēkā Valsts darba inspekcijas likums, kas noteica Darba inspekcijas juridisko statusu, funkciju un uzdevumus līdz 2008. gada 10. jūlijam, kad spēkā stājās 2008. gada 19. jūnijā pieņemtais Valsts darba inspekcijas likums, kas pašlaik nosaka Darba inspekcijas tiesisko statusu, funkciju, uzdevumus un darbības kārtību.

Darba inspekcija ir labklājības ministra pārraudzībā esoša tiešās valsts pārvaldes iestāde. Darba inspekcijas uzraudzībai un kontrolei ir pakļauti darba devēji, komersanti, to pilnvarotas personas un uzņēmumi, būvobjekti, tajā skaitā privātpersonai piederošie būvobjekti būvdarbu laikā, kā arī darba vietas un darba aprīkojums.

Darba inspekcijas galvenā funkcija ir nodrošināt efektīvu valsts politikas īstenošanu, uzraudzību un kontroli darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jomā.

Darba inspekcija ir noteikusi divus galvenos darbības virzienus:

1. Darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jomas efektīva inspicēšana un kontrole;
2. Sniegtie pakalpojumi klientiem, t.sk., sabiedrības informēšana par aktuāliem darba tiesību un darba aizsardzības jautājumiem.

Darba inspekcijas galvenie mērķi 2017. gadā bija:

1. pilnveidot inspicēšanas un kontroles procesu;
2. uzlabot darbinieku zināšanas un darba apstākļus;
3. pilnveidot sniegto pakalpojumu pieejamību un kvalitāti, kā arī komunikāciju ar sabiedrību.

Darba inspekcijas darbības plānošanas pamatā ir prioritāšu princips. Prioritātes tiek noteiktas, balstoties uz aktuālās situācijas analīzi darba tiesību un darba aizsardzības jomā, kā arī, ņemot vērā Eiropas Savienības (ES) politikas plānošanas dokumentus (ES stratēģisko satvaru darba drošībā un veselības aizsardzībā no 2014. līdz 2020. gadam; Vecāko darba inspektoru komitejas (SLIC) darbības programmu), nacionālos politikas plānošanas dokumentus (Darba aizsardzības jomas attīstības pamatnostādnes 2016. – 2020. gadam, Darba aizsardzības jomas attīstības plānu 2016. – 2018. gadam, Nacionālo attīstības plānu 2014. – 2020. gadam) un Darba inspekcijas rīcībā esošos resursus.

2017. gadā par Darba inspekcijas prioritātēm tika noteiktas:

- √ neregistrētās nodarbinātības samazināšanas politikas īstenošana, veicot apsekojumus uzņēmumos, kuru saimnieciskajā darbībā bija paaugstināts neregistrētās nodarbinātības risks;
- √ letālo nelaiemes gadījumu darbā un to nelaiemes gadījumu darbā, kuru rezultātā cietušajam radušies smagi veselības traucējumi, skaita samazināšana;
- √ “konsultē vispirms” principa realizēšana praksē.

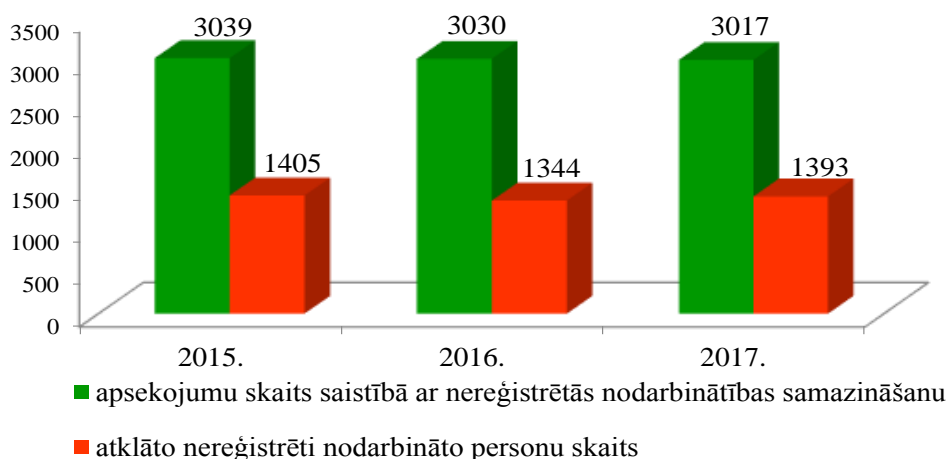
Prioritāšu ietvaros tika realizētas šādas aktivitātes:

1. veikti apsekojumi uzņēmumos, kuru saimnieciskajā darbībā bija paaugstināts neregistrētās nodarbinātības risks;
2. organizēti preventīvie apsekojumi darba aizsardzībā, tajā skaitā tematiskās pārbaudes:
  - 2.1. būvniecības uzņēmumos;
  - 2.2. lauksaimniecības nozarē;
  - 2.3. sauszemes transporta uzņēmumos;
  - 2.4. pārtikas produktu un dzērienu ražošanā;
3. organizēta Eiropas informatīvā kampaņa „Drošs un veselīgs darbs jebkurā vecumā”.

1. Darba inspekcijas 2017. gada prioritāšu īstenošana

1.1. 2017. gadā, tāpat kā iepriekš, neregistrētās nodarbinātības samazināšanas politikas īstenošana bija Darba inspekcijas prioritāte, lai turpinātu ēnu ekonomikas apkarošanu un godīgas konkurences nodrošināšanu iestādes kompetences ietvaros. Prioritātes mērķis bija samazināt neregistrētās nodarbinātības apjomu Latvijā, padarot efektīvāku kontroles mehānismu, līdz ar to samazinot arī negodīgas konkurences iespējamību, kā arī informēt sabiedrību par neregistrētās nodarbinātības negatīvajām sekām u.c.

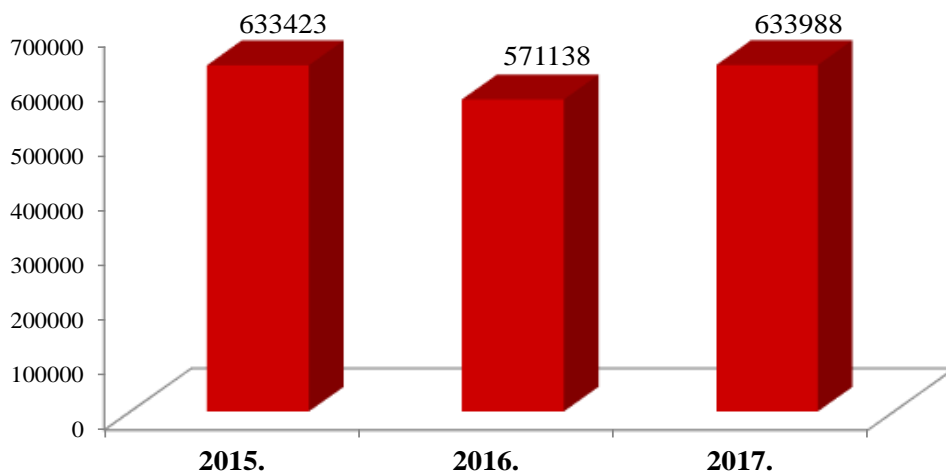
2017. gadā Darba inspekcija veica 3 017 apsekojumus saistībā ar neregistrētās nodarbinātības samazināšanu, no kuriem 29,5 % apsekojumu bija rezultatīvi. Tas nozīmē, ka gandrīz katrā trešajā apsekojumā tika konstatētas personas, ar kurām nebija noslēgti rakstveida darba līgumi un/vai kuras darba devējs nebija deklarējis Valsts ieņēmumu dienestā (VID) kā darba ņēmējus. Augsta neregistrētās nodarbinātības riska uzņēmumos tika veikti 408 atkārtoti apsekojumi, kas veidoja 13,5 % no visiem veiktajiem apsekojumiem saistībā ar neregistrētās nodarbinātības samazināšanu (skat. 1. grafiku).

1. grafiks: Uzņēmumu apsekojumu skaita un atklāto neregistrēti nodarbināto personu skaita dinamika (2015. – 2017.)

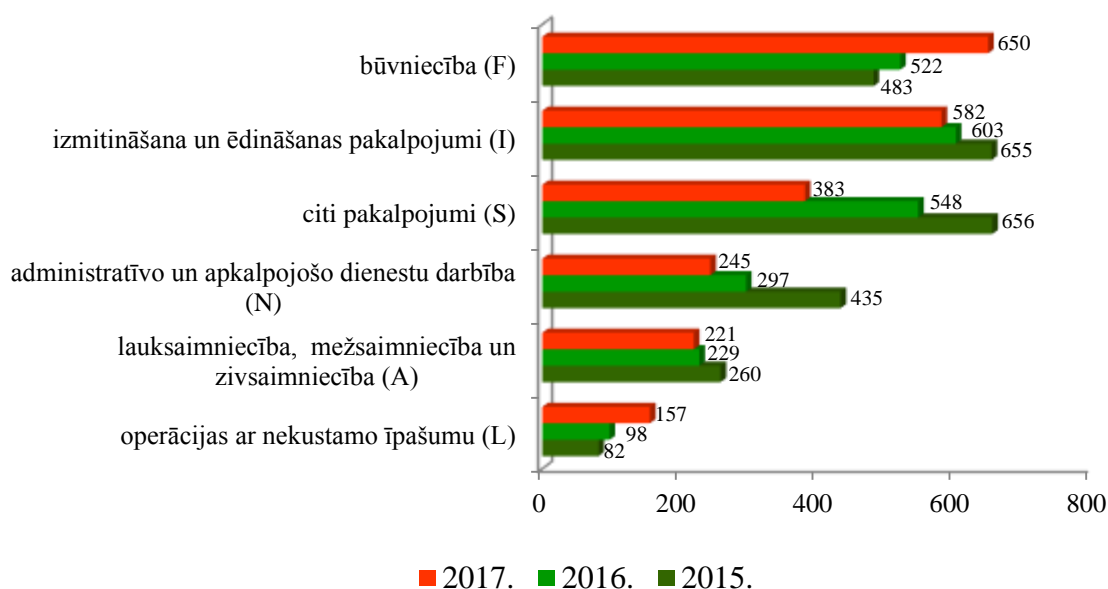
2017. gadā tika konstatētas 1 393 neregistrēti nodarbinātas personas, no tām 823 personas bez rakstveidā noslēgta darba līguma un bez deklarēšanas VID; 434 personas ar rakstveidā noslēgtu darba līgumu, bet bez deklarēšanas VID un 136 personas bez rakstveidā noslēgta darba līguma, bet deklarētas VID.

Konstatējot nodarbināšanu bez rakstveidā noslēgta darba līguma un/vai deklarēšanas VID, saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normām Darba inspekcijas amatpersonas 2017. gadā piemēroja 850 administratīvos sodus par kopējo summu 633 988 eiro (skat. 2. grafiku).

2. grafiks: Par neregistrētu nodarbināšanu piemēroto naudas sodu summas (eiro) dinamika (2015. - 2017.)

Analizējot atklātos neregistrētās nodarbinātības gadījumus konkrētās tautsaimniecības nozarēs, jāsecina, ka vislielākais neregistrēti nodarbinātu personu skaits joprojām tika konstatēts būvniecības nozarē. Atklāto neregistrēti nodarbināto personu skaits būvniecībā 2017. gadā veidoja 29,4 % no kopējā Darba inspekcijas konstatēto neregistrēti nodarbināto skaita (skat. 3. grafiku).

3. grafiks: Atklāto neregistrēti nodarbināto personu skaita uz 100 000 nozarē strādājošo dinamika (2015. – 2017.)

Pēdējo trīs gadu periodā Darba inspekcijas konstatētās neregistrētās nodarbinātības apjoms nav mazinājies. Darba inspekcijai efektīvi sadarbojās ar VID, Valsts un Pašvaldības policiju, kā arī Valsts Robežsardzi, kā rezultātā tika veiktas gan kopīgas pārbaudes, gan iepriekš minētās iestādes

Darba inspekcijai nodeva savu pārbaūžu materiālus un sagatavotos administratīvos protokolus, kas tika izmantoti kā pierādījumi neregistrētās nodarbinātības pierādīšanā.

Jāatzīmē arī kāda pozitīvi vērtējama tendence, proti, 2017. gadā pēc Darba inspekcijas pārbaudēm ar 853 jeb 61,0 % no visām Darba inspekcijas atklātajām neregistrēti nodarbinātajām personām tika noslēgts rakstveida darba līgumus un/vai tās tika reģistrētas VID kā darba ņēmējs, kas bija augstākais rādītājs trīs gadu periodā. Tas nozīmē, ka darba devējs darba tiesiskās attiecības legalizēja atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

Darba inspekcija 2017. gadā turpināja aktīvi līdzdarboties Eiropas un nacionāla līmeņa forumos neregistrētās nodarbinātības samazināšanas jomā.

Eiropas Platforma neregistrētās nodarbinātības samazināšanai (Platforma) organizēja vairākus seminārus par dažādiem ar neregistrēto nodarbinātību saistītiem jautājumiem, piemēram, kā identificēt un apkarot krāpnieciskas „pastkastīšu” kompānijas, par datu ieguvu efektīvākai uzraudzībai u.c. Latvija bija otrā valsts, kas pieteicās uz Platformas atbalsta programmu, kā rezultātā 2017. gada septembrī Platformas ekspertu grupa izvērtēja Darba inspekcijas darbību neregistrētās nodarbinātības jomā un sniedza 14 rekomendācijas tās uzlabošanai. Plānots, ka eksperti apmeklēs Latviju arī 2018. gada vidū, lai novērtētu progresu rekomendāciju īstenošanā.

Ēnu ekonomikas apkarošanas padome, kuru vada Ministru prezidents, izstrādāja Valsts iestāžu darba plānu 2016. - 2020. gadam. Ēnu ekonomikas apkarošanas padomē darbojās gan ēnu ekonomikas apkarošanā iesaistīto valsts institūciju vadītāji un ministri, gan sociālo partneru un nevalstisko organizāciju pārstāvji. Darba inspekcijas amatpersonas piedalījās Saeimas komisijas sēdē, VID un Iekšlietu ministrijas organizētajās tikšanās. Tikšanās tika diskutēts par apsardzes nozarei būtiskām problēmām un iespējamiem to risinājumiem.

1.2. Visas Darba inspekcijas aktivitātes darba aizsardzības jomā tiešā vai netiešā veidā bija vērstas uz to, lai samazinātu letālo nelaiemes gadījumu un to nelaiemes gadījumu darbā, kuru rezultātā cietušajam radušies smagi veselības traucējumi, skaitu. 2017. gadā tika veikti 2 215 preventīvie apsekojumi darba aizsardzībā un īstenotas četras tematiskās pārbaudes, kopā veicot 611 uzņēmumu apsekojumus, ar mērķi:

- √ izvērtēt uzņēmumā esošo darba apstākļu atbilstību darba aizsardzības normatīvo aktu prasībām;
- √ izvērtēt darba devēju faktisko darbību drošas darba vides izveidē, īpašu uzmanību pievēršot uzņēmumiem, kuros jau bija noticis nelaiemes gadījums darbā;
- √ aktualizēt darba devēju uzmanību darba aizsardzības jautājumiem;
- √ mazināt arodslimību un nelaiemes gadījumu darbā riskus.

Vienlaicīgi ar uzņēmumu apsekošanu tematisko pārbaūžu laikā tika veikts arī plašs informēšanas darbs, un katrai kampaņai tika pielāgotas atšķirīgas komunikācijas aktivitātes, t.sk. preses relīzes, informācijas publicēšana sociālajos tīklos, informatīvās vēstules darba devējiem par kopējo darba aizsardzības situāciju nozarē un tematiskās pārbaudes mērķiem un novērtēšanas anketas.

2017. gada 15. jūnijā Ministru kabinetā tika parakstīts Sadarbības memorands par “Konsultē vispirms” principa ieviešanu uzraugošo iestāžu darbā. Sadarbības memorandu parakstīja 22 kontrolējošo institūciju vadītāji, t.sk. arī Darba inspekcijas direktors. “Konsultē vispirms” mērķis ir veicināt valstī spēkā esošo normatīvo aktu prasību izpildi, sniedzot konsultācijas, nevis sodīt. „Konsultē vispirms” balstās trīs pamatprincipos:

- √ uz klientu vērsta valsts uzraudzība un pakalpojumi;
- √ riska novērtējumā balstīta, individualizēta uzraudzības stratēģija;
- √ padomi uzņēmējiem atbilstības prasību sasniegšanai.

Darba inspekcija jau vairākus gadus īpašu vērību ir pievērsusi tam, lai tās veiktā uzraudzība un kontrole būtu efektīva, klientorientēta un motivējoša ievērot normatīvo aktu prasības, bet administratīvais sods tiktu piemērots tikai gadījumos, kad tiek apdraudēta nodarbināto veselība un dzīvība vai būtiski pārkāptas darba tiesības. Šāda pieeja pēc būtības ir bijusi kā horizontālā prioritāte, kas caurvij visas Darba inspekcijas darbības jomas jau vairākus gadus.

Darba inspekcija sadarbībā ar Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūru jau 2013. gadā izstrādāja interneta vietnē bāzētu, interaktīvu rīku OiRA, ar kura palīdzību darba devējs bez maksas var novērtēt sava uzņēmuma darba vidē esošos riskus tiešsaistē, bez maksas. OiRA katru gadu tiek papildināts ar jauniem moduļiem. Pašlaik latviešu valodā izstrādāti un pieejami 11 OiRA rīka moduļi darba vides risku novērtēšanai birojos, izglītības iestādēs, veikalos, lauksaimniecības uzņēmumos, viesnīcās un viesu mājās, skaistumkopšanas salonos u.c. OiRA rīks ir īpaši piemērots mazajiem uzņēmumiem, kuros strādā ne vairāk kā 20 darbinieki. Darba inspekcija regulāri organizēja arī apmācību seminārus datorklasēs, lai popularizētu OiRA rīku un praktiski apmācītu darba devējus tā lietošanā. 2017. gadā Latvijā OiRA rīku izmantoja 4 310 uzņēmumi, kas bija par 31,0 % vairāk kā 2016. gadā.

2016. gada 14. aprīlī tika atklāta ES sabiedrības informēšanas kampaņa par drošiem un veselīgiem darba apstākļiem „Drošs un veselīgs darbs jebkurā vecumā”, kas norisinājās divus gadus un noslēdzās 2017. gada 3. novembrī ar nacionālo konferenci “Atgriezies, lai strādātu”. Minētās kampaņas mērķis bija veicināt ilgtspējīgu darbu un veselīgu novecošanu jau pašā darba mūža sākumā un akcentēt preventīvu pasākumu nozīmi visa darba mūža garumā.

2017. gadā informatīvās kampaņas „Drošs un veselīgs darbs jebkurā vecumā” galvenais pasākums bija labās prakses konkurss darba aizsardzībā “Zelta ķivere”. Tā ietvaros tika meklēti uzņēmumi, kas īsteno pasākumus, lai atbalstītu darbiniekus, kas atgriežas darba tirgū pēc ilgstošas prombūtnes, saglabātu strādājošo darbaspējas un nodrošinātu darbinieku spējām atbilstošu darbu līdz sirmam vecumam. Otrs kampaņas aktivitāšu virziens bija semināru organizēšana. Minētajos astoņos semināros uzņēmumu pārstāvji stāstīja par savu labo praksi un pieredzi, īstenojot pasākumus darba vidē, kas vērsti uz darbinieku veselības saglabāšanu ilgtermiņā, kā arī iepazinās ar darba vides rādītājiem, ko izmantoja citās valstīs, lai novērtētu darba vides attīstību dinamiskā.

2017. gadā Darba inspekcija turpināja Eiropas sociālā fonda projektu “Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” īstenošanu, kura mērķis bija uzlabot darba drošību uzņēmumos, it sevišķi bīstamo nozaru uzņēmumos.

2. Likumi un lēmumi, kas attiecas uz Darba inspekcijas darbību

2.1. Likumi, kas reglamentēja Darba inspekcijas darbību un kas stājušies spēkā 2017. gadā:
Nav izmaiņas.

2.2. Likumi, nolikumi, noteikumi, kuru izpildes uzraudzību veica Darba inspekcija un kuri stājušies spēkā 2017. gadā:

2017. gada 16. augustā stājās spēkā Darba likuma grozījumi, kuri būtiski pilnveidoja darba tiesisko attiecību regulējumu. Grozījumi veikti ar mērķi nodrošināt efektīvāku, aktuālai situācijai piemērotāku darba tiesisko attiecību regulējumu, pārskatot un pilnveidojot atsevišķas Darba likuma normas:

√ likumā ietverta jauna norma par darba devēja tiesībām uzteikt darba līgumu laikā, kad darbinieks atstādināts no darba ar mērķi aizsargāt darba devēja likumīgās intereses, kā arī līdzsvarot darba devēja un darbinieka tiesības atstādināšanas kontekstā;

√ precizēts tiesiskais regulējums attiecībā uz papildatvaļinājuma piešķiršanu, izmantošanas kārtību un atlīdzināšanu naudā, ja darba tiesiskās attiecības tiek pārtrauktas;

√ virsstundu darba atlīdzināšanas aizstāšanas iespēju ar apmaksātu atpūtas laiku;

√ precizēts Darba likuma regulējums, kas reglamentē konkurences ierobežojumu pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās. Konkurences ierobežojuma mērķis, īpaši uzsverot, ka darbinieka rīcībā jābūt darba devēja aizsargājamai informācijai.

3. Darba inspekcijas personāls

3.1. 2017. gadā Darba inspekcijā bija 189 amata vietas.

3.2. Inspektoru skaits kopā – 131, no tiem:

√ galvenie inspektori – 16;

- √ vecākie inspektori – 51;
- √ inspektori – 64.

3.3. Inspektoru sieviešu skaits kopā – 2017. gadā – 82 (63,0 % no kopēja inspektoru skaita), no tām:

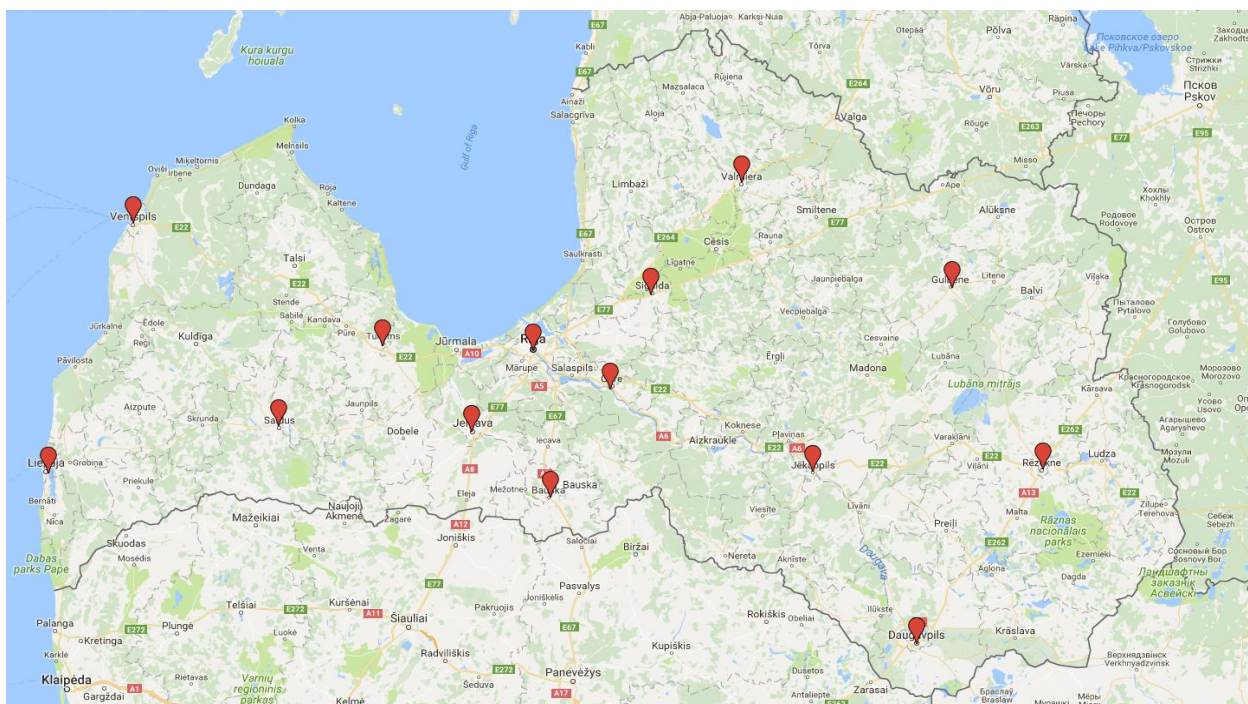
- √ galvenās inspektores – 10 (62,0 % no kopēja galveno inspektoru skaita);
- √ vecākās inspektores – 37 (73,0 % no kopēja vecāko inspektoru skaita);
- √ inspektores – 35 (55,0 % no kopēja inspektoru skaita).

3.4. Ziņas par Darba inspekcijas struktūrvienību ģeogrāfisko izvietojumu (skat. *1. attēlu*).

Darba inspekcijas struktūru veidoja Darba inspekcijas pārvalde un piecas reģionālās Darba inspekcijas (RVDI).

RVDI:

- **Kurzemes RVDI** – reģiona centrs – Liepājā, sektors – Ventspilī, birojs - Saldū, konsultācijas vietas - Kuldīgā un Talsos;
- **Latgales RVDI** – reģiona centrs – Daugavpilī, sektors – Rēzeknē, birojs – Jēkabpilī, konsultācijas vietas – Preiļos un Krāslavā;
- **Rīgas RVDI** – reģiona centrs – Rīgā, 4 sektori – Nelegālās nodarbinātības apkarošanas sektors, Centra sektors, Pārdaugavas sektors un Rīgas rajona sektors;
- **Vidzemes RVDI** – reģiona centrs – Valmierā, sektors – Gulbenē, birojs – Siguldā, konsultācijas vieta Alūksnē;
- **Zemgales RVDI** – reģiona centrs – Jelgavā, sektors – Ogrē, birojs – Tukumā, Klientu apkalpošanas centrs - Bauskā, konsultācijas vietas – Dobelē un Aizkrauklē.

1. attēls: Darba inspekcijas struktūrvienību ģeogrāfiskais izvietojums

4. Dati par Darba inspekcijas kontrolē esošajiem uzņēmumiem un šajos uzņēmumos strādājošo skaits

Darba inspekcijas uzraudzībā uzņēmumu skaits – **127 111**, tajā skaitā lauksaimniecībā - 5 342 (4,2 % no kopēja uzraudzībā uzņēmumu skaita, Centrālās statistikas pārvaldes 2017. gada dati).

Nodarbināto skaits Darba inspekcijas uzraudzībā uzņēmumos – **781 600**, tajā skaitā lauksaimniecībā – 28 310 (3,6 % no kopēja uzraudzībā nodarbināto skaita, Centrālās statistikas pārvaldes 2017. gada dati), no tiem:

√ sievietes – 406 700, tajā skaitā lauksaimniecībā – 9 199 (2,3 % no kopēja uzraudzībā sieviešu skaita).

5. Statistikas dati par apsekojumiem

Darba inspekcijas 2017. gadā apsekoto uzņēmumu skaits – **7 341**, tajā skaitā lauksaimniecībā – 580 (7,9 %), no tiem vairāk kā vienu reizi gadā – **1 525** tajā skaitā lauksaimniecībā – 122.

Darba inspekcija 2017. gadā veikusi **10 408** apsekojumus uzņēmumos, tajā skaitā lauksaimniecībā – 667 (6,4 %).

6. Statistikas dati par atklātajiem pārkāpumiem un piemērotajām sankcijām

6.1. 2017. gadā Darba inspekcijas inspektori darba devējiem par darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības normatīvo aktu prasību pārkāpumiem izsniedza **2 292 rīkojumus** (2016. gadā – 2 777), tajā skaitā lauksaimniecībā – 237 (10,3 %, 2016. gadā – 258), kuros kopā tika konstatēti **13 334 pārkāpumi** (2016. gadā – 15 580), tajā skaitā lauksaimniecībā – 1 208 (9,1 %, 2016. gadā – 1 353), no tiem:

√ 8 471 (2016. gadā – 10 146) - tajā skaitā lauksaimniecībā – 863 (10,2 %, 2016. gadā – 886) par darba aizsardzības normatīvo aktu pārkāpumiem;

√ 4 140 (2016. gadā – 4 547), tajā skaitā lauksaimniecībā – 326 (7,9 %, 2016. gadā – 424), par darba tiesību normatīvo aktu pārkāpumiem;

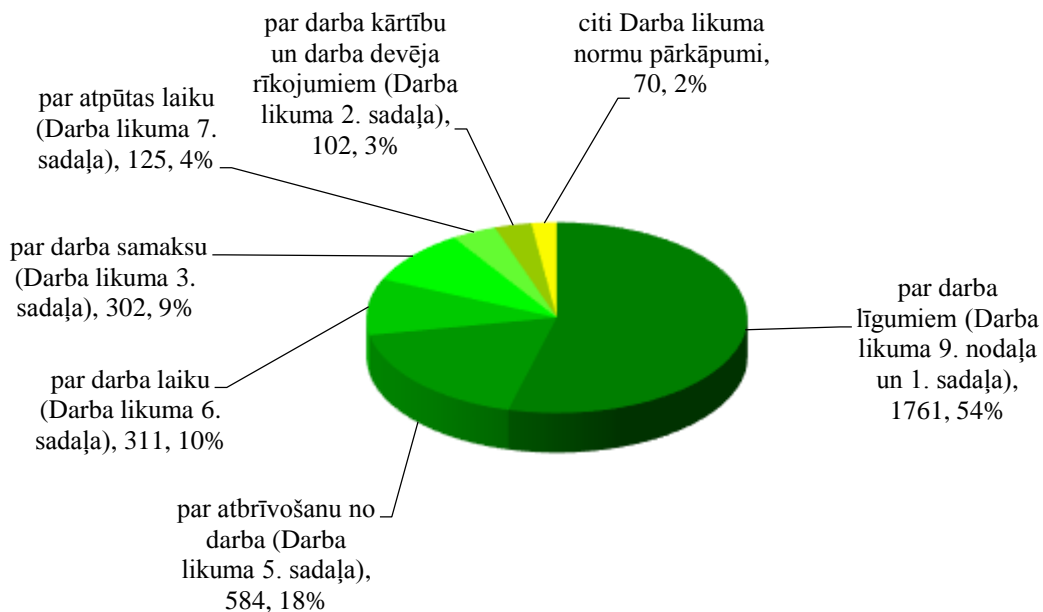
√ 723 (2016. gadā – 887), tajā skaitā lauksaimniecībā – 19 (2,7 %, 2016. gadā – 43) par Valsts darba inspekcijas likuma neievērošanu.

6.2. Darba tiesības regulējošo normatīvo aktu pārkāpumi veidoja 31,0 % no visiem Darba inspekcijas amatpersonu 2017. gadā konstatētajiem pārkāpumiem. Savukārt, 97,0 % no konstatētajiem darba tiesību pārkāpumiem veidoja Darba likuma normu (79,0 %) un MK noteikumu Nr. 827 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veicēju reģistrāciju un ziņojumiem par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām un iedzīvotāju ienākuma nodokli" (18,0 %) pārkāpumi.

2017. gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, darba devēji visbiežāk nebija ievērojuši Darba likuma panta prasības, kas attiecas uz darba līgumu, kuru pārkāpumi veidoja 33,0 % no visiem darba tiesisko attiecību pārkāpumiem. Konstatētie pārkāpumi saistīti ar darba līguma noslēgšanu rakstveidā un darba līguma saturu – darba līgums netika noslēgts vispār vai tajā netika ietverta visa informācija, kas bija norādīta Darba likumā, piemēram, nebija norādīts nolīgtais dienas vai nedēļas darba laiks, ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma ilgums u.c. Minētos pārkāpumus darba devēji pieļāva gan nezināšanas dēļ, gan ar vēlmi manipulēt ar nodarbināto darba laiku, tā uzskaiti.

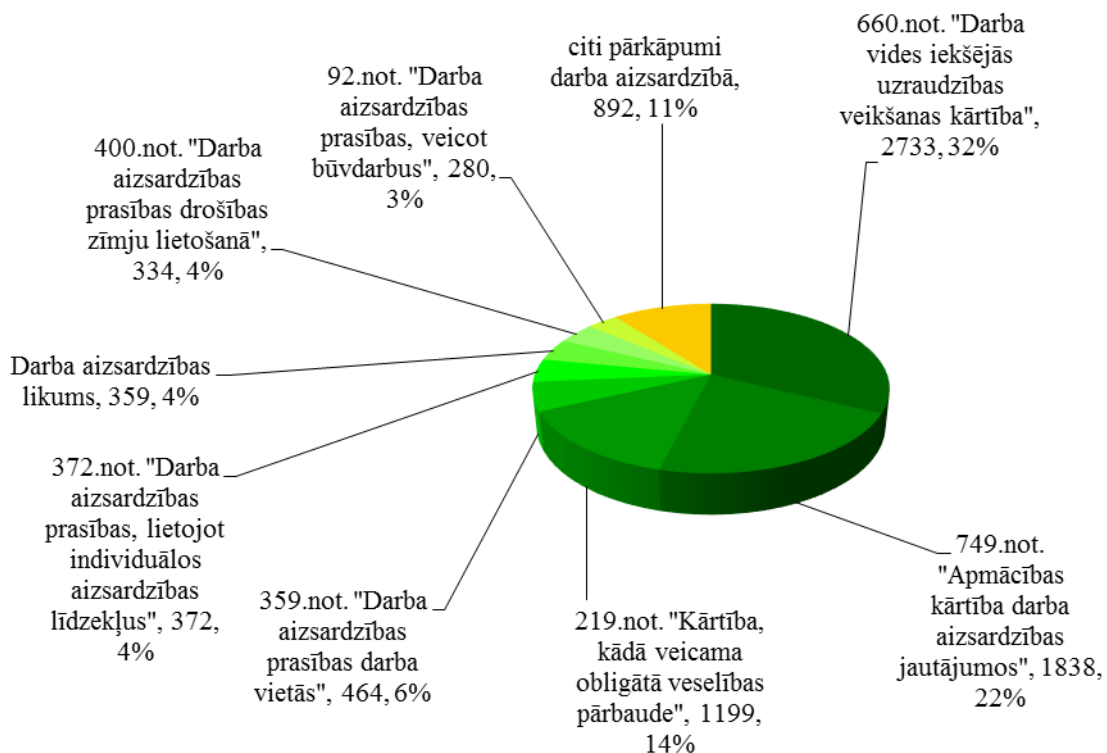
Būtiska darba tiesību pārkāpumu daļa bija saistīta ar darba tiesisko attiecību izbeigšanu – nebija ievērota Darba likumā noteiktā darba uzteikšanas kārtība; visa nodarbinātajam pienākošā darba samaksa netika izmaksāta atlaišanas dienā, t.sk. kompensācija par neizmanto to atvaļinājumu. (skat. 4. grafiku).

4. grafiks: Darba likuma normas, kuru prasību pārkāpumi 2017. gadā konstatēti visbiežāk

Darba aizsardzību regulējošo normatīvo aktu pārkāpumi veidoja 64,0 % no visiem Darba inspekcijas amatpersonu 2017. gadā konstatētajiem pārkāpumiem. Normatīvos aktus darba aizsardzības jomā, kuru prasību pārkāpumi 2017. gadā bija konstatēti visbiežāk, skat. 5. grafikā.

5. grafiks: Normatīvie akti darba aizsardzības jomā, kuru prasību pārkāpumi 2017. gadā konstatēti visbiežāk

Valsts darba inspekcijas likuma pārkāpumi veidoja 5,0 % no visiem Darba inspekcijas amatpersonu 2017. gadā konstatētajiem pārkāpumiem. Tie, galvenokārt, bija Valsts darba inspekcijas

likuma pārkāpumi, kas saistīti ar Darba inspekcijas amatpersonas likumīgo prasību savlaicīgu nepildīšanu.

6.3. Piemērotās sankcijas un to veids

2017. gadā par **4 225** pārkāpumiem, tajā skaitā lauksaimniecībā – 254 darba tiesisko attiecību, darba aizsardzības normatīvo aktu pārkāpumiem un Darba inspekcijas amatpersonu likumīgo prasību savlaicīgu neizpildīšanu tika piemēroti **1 820** (2016. – 1 945), tajā skaitā lauksaimniecībā – 110, (2015. – 146) **administratīvie sodi:**

√ **272 – brīdinājumi** (2016. – 265), tajā skaitā lauksaimniecībā – 12 (2016. – 10);

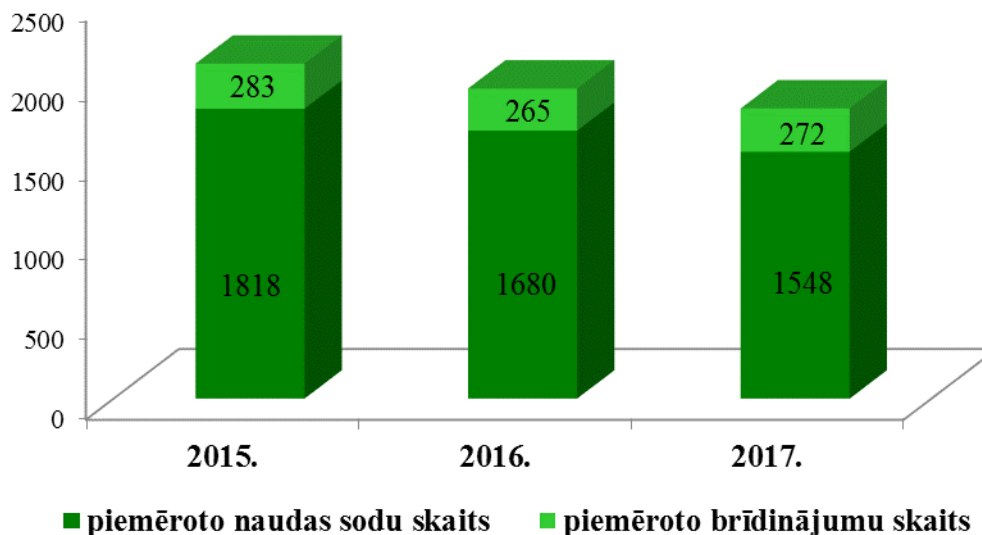
√ **1 548 - naudas sodi** (2016. - 1 680), tajā skaitā lauksaimniecībā – 98 (6,3 %, 2015. – 136),

kopsummā par **EUR 842 617,50**

Kopā par konstatētajiem pārkāpumiem tika piemēroti šādi naudas sodi:

- par darba tiesisko attiecību normatīvo aktu pārkāpumiem - 2 876, tajā skaitā lauksaimniecībā 199 (6,9 %), **EUR 659 668**;
- par darba aizsardzības normatīvo aktu pārkāpumiem - 626, tajā skaitā lauksaimniecībā – 36 (5,8 %), **EUR 45 159**;
- par Darba inspekcijas amatpersonu likumīgo prasību savlaicīgu neizpildīšanu - 723, tajā skaitā lauksaimniecībā – 19 (2,6 %), **EUR 137 790,50**.

Ievērojot „konsultē vispirms” un samērības principu starp administratīvo nodarījumu, tā sekām un piemērotā soda lielumu, Darba inspekcijas amatpersonas 2017. gadā par darba tiesisko attiecību, darba aizsardzības normatīvo aktu un Valsts darba inspekcijas likuma pārkāpumiem darba devējiem piemēroja 1 820 administratīvos sodus, kuru skaita īpatsvars attiecībā pret veikto apsekojumu skaitu bija 17,0 %. Piemēroto administratīvo sodu skaits, salīdzinot ar 2016. gadu, samazinājās par 6,0 % (skat. 6. grafiku).

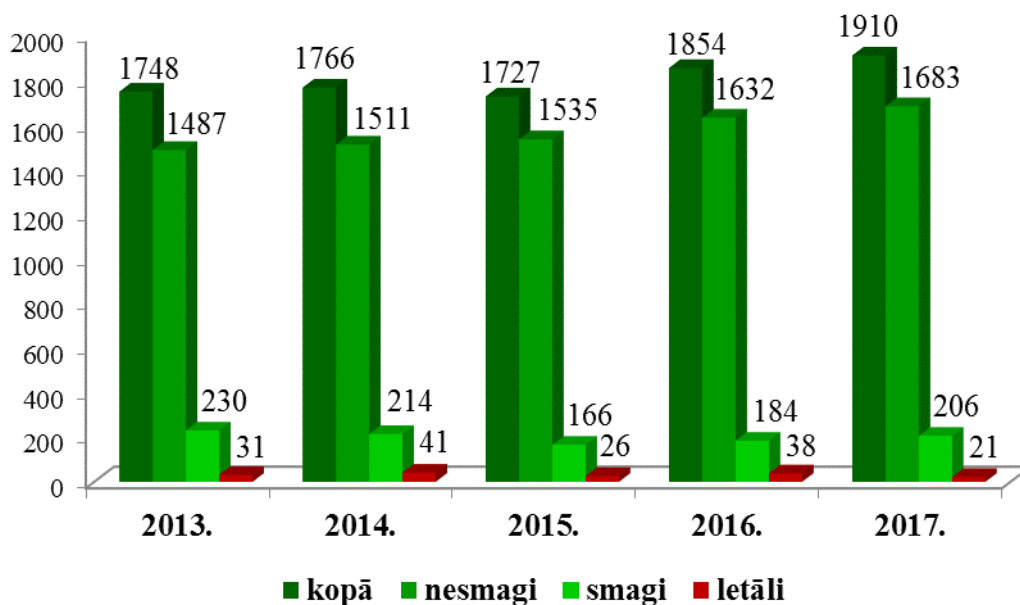
6. grafiks: Piemēroto administratīvo sodu struktūras un skaita dinamika (2015. – 2017.)

Konstatējot pārkāpumus, kas rada tiešus draudus nodarbināto dzīvībai un veselībai, Darba inspekcijas amatpersonas 2017. gadā izdeva 15 rīkojumus/lēmumus par personas/objekta darbības apturēšanu un 13 brīdinājumus par personas/objekta darbības apturēšanu.

No 28 rīkojumiem/lēmumiem/brīdinājumiem par personas/objekta darbības apturēšanu 17 (61,0 %) tika izdoti būvobjektos. Visbiežāk (53,0 % gadījumu) darbi tika apturēti vai izdots brīdinājums par apturēšanu saistībā ar nedrošu darbu augstumā, t.sk uz nedrošām vai nepilnīgi uzbūvētām sastatnēm un, veicot darbus uz jumta.

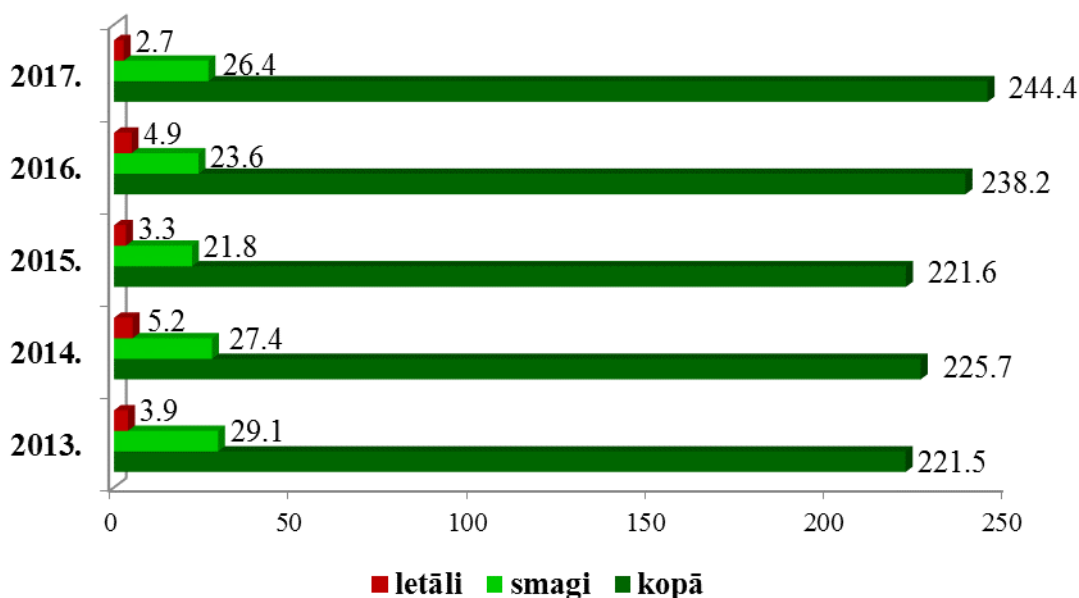
7. Statistikas dati par nelaimes gadījumiem darbā

Saskaņā ar Darba inspekcijas rīcībā esošo informāciju nelaimes gadījumos darbā 2017. gadā kopā cieta 1 910 nodarbinātie, no tiem 21 gāja bojā un 206 nodarbinātie guva smagus veselības traucējumus. Salīdzinot ar 2016. gadu, 2017. gadā kopējais darbā notikušo nelaimes gadījumu skaits palielinājās par 3,0 %, bet smagi cietušo skaits – par 12,0 %. Savukārt, bojā gājušo skaits būtiski samazinājās - par 45,0 % (skat. 7. grafiku).

7. grafiks: Nelaimes gadījumu darbā skaita dinamika (2013. – 2017.)

Nesmago darbā notikušo nelaimes gadījumu skaitam bija vērojama nepārtraukta pieauguma tendence, kas varētu liecināt arī par to, ka notikušie nelaimes gadījumi tika mazāk slēpti. Jāatzīmē, ka līdz ar to 2017. gadā darbā notikušo nelaimes gadījumu skaits uz 100 000 nodarbinātajiem arī bija pieaudzis attiecībā uz kopējo un smago nelaimes gadījumu skaitu, savukārt, bojā gājušo skaits uz 100 000 nodarbinātajiem bija viszemākais pēdējo piecu gadu periodā (skat. 8. grafiku).

8. grafiks: Nelaimes gadījumos darbā cietušo skaits uz 100 000 nodarbinātajiem (2013. – 2017.)

Statistikas dati uzskatāmi atspoguļo pakāpenisku, bet stabilu letālo darbā notikušo nelaimes gadījumu skaita samazinājuma tendenci – letālo nelaimes gadījumu skaits vidēji gadā ir samazinājies gandrīz uz pusi, salīdzinot ar 2016. gadu. Nozares, kurās nodarbinātie visbiežāk gāja bojā letālos nelaimes gadījumos darbā, bija palikušas nemainīgas - transporta un uzglabāšanas nozare, būvniecība, lauksaimniecība un mežsaimniecība, apstrādes rūpniecība.

2017. gadā visvairāk letālie nelaimes gadījumi darbā notikuši transporta un uzglabāšanas nozarē (8) un būvniecībā (5), kurās kopā notikuši 62,0 % no visiem letālajiem darbā notikušajiem nelaimes gadījumiem kopā.

Arī 2016. gadā transporta un uzglabāšanas nozare bija pirmajā vietā darbā bojāgājušo skaita ziņā, un nodarbināto nāve visbiežāk bija saistīta ar pēkšņu veselības stāvokļa pasliktināšanos un ceļu satiksmes negadījumiem. Savukārt, 2017. gadā nozarē notikušie letālie nelaimes gadījumi visbiežāk bija saistīti ar dažādu darba pienākumu pildīšanu, remontējot kravas automašīnu, veicot izkraušanas darbus u.c.

2017. gadā būvniecībā 40,0 % gadījumu nāvējošas traumas tika gūtas nodarbinātajam nokrītot no augstuma, piemēram, darba devējs nodarbināto nebija vispār nodrošinājis ar IAL (nebija izsniegta pretkritiena drošības josta); darba devējs nodarbināto bija nodrošinājis ar nepieciešamo drošības aprīkojumu, bet nodarbinātais to atbilstoši nepielietoja un būvobjektā nokrita no 41 metra augstuma. Iepriekš minētais vēlreiz apliecina to, cik nepārvērtējami nozīmīgi, veicot darbu augstumā, darba devējam bija nodrošināt nodarbinātos ar kolektīvajiem un individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, kā arī kontrolēt, lai nodarbinātie tos pareizi un droši lietotu.

Trešajā vietā 2017. gadā bojāgājušo skaita ziņā bija lauksaimniecība un mežsaimniecība, kurā notika 14,0 % no kopējā letālo nelaimes gadījuma darbā skaita. Jāuzsver, ka, salīdzinot ar 2016. gadu, 2017. gadā lauksaimniecībā un mežsaimniecībā bojāgājušo skaits būtiski samazinājās – par 57,0 %. Visbiežāk nāvējošas traumas tika gūtas mežizstrādes darbu laikā, kad nodarbinātajam uzkritis koks.

Analizējot notikušos nelaimes gadījumus darbā pa nozarēm (skat. 1. tabulu), jāsecina, ka, tāpat kā 2016. gadā, arī 2017. gadā visvairāk nelaimes gadījumi notikuši apstrādes rūpniecībā – 34,0 % no visiem darbā notikušajiem nelaimes gadījumiem, kokapstrādē – 34,0 %, pārtikas produktu un dzērienu ražošanā – 15,0 %. Visās minētajās nozarēs darbā notikušo nelaimes gadījumu skaits, salīdzinot ar 2016. gadu, nav būtiski mainījies.

2017. gadā otrajā vietā, tāpat kā 2016. gadā, darbā notikušo nelaimes gadījumu skaita ziņā ierindojās transporta un uzglabāšanas nozare. Tomēr jāuzsver, ka minētajā nozarē samazinājās gan kopējais darbā notikušo nelaimes gadījumu skaits (2017. – 255, 2016. - 285), gan to nelaimes gadījumu skaits, kuros cietušie guvuši smagas traumas (2017. – 27, 2016. - 36).

Trešā nozare, kurā visvairāk notikuši nelaimes gadījumi darbā, bija tirdzniecība. Arī tirdzniecības nozarē 2017. gadā, salīdzinot ar 2016. gadu, būtiski samazinājās gan kopējais (2017. – 206, 2016. - 240), gan smago (2017. – 9, 2016. - 17) darbā notikušo nelaimes gadījumu skaits. Tirdzniecībā nodarbinātie 56,0 % gadījumu smagas traumas darbā guva krišanas vai pakrišanas rezultātā. Otrs biežākais smagu traumu gūšanas iemesls bija saistīts ar krītošiem vai lidojošiem priekšmetiem.

**Nelaiemes gadījumos darbā cietušo sadalījums pēc darbības veida
(NACE 2. red.)**

	Nozares	Tajā skaitā					
		Kopā		Smagi		Letāli	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017
A	LAUKSAIMNIECĪBA, MEŽSAIMNIECĪBA UN ZIVSAIMNIECĪBA	74	80	9	16	7	3
01	Augkopība un lopkopība, medniecība un saistītas palīgdarbības	51	54	5	10	5	1
02	Mežsaimniecība un mežizstrāde	20	25	3	6	2	2
03	Zivsaimniecība	3	1	1	0	0	0
B	IEGUVES RŪPNIECĪBA UN KARJERU IZSTRĀDE	11	15	2	3	1	0
C	APSTRĀDES RŪPNIECĪBA	556	641	32	56	5	1
D	ELEKTROENERĢIJA, GĀZES APGĀDE, SILTUMAPGĀDE UN GAISA KONDICIONĒŠANA	20	19	4	2	1	0
E	ŪDENS APGĀDE; NOTEKŪDEŅU, ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANA UN SANĀCIJA	21	34	0	2	2	0
F	BŪVNICĪBA	125	150	39	39	5	5
G	VAIRUMTIRDZNIECĪBA UN MAZUMTIRDZNIECĪBA; AUTOMOBĪĻU UN MOTOCIKLU REMONTS	240	206	17	9	1	2
H	TRANSPORTS UN UZGLABĀŠANA	285	255	36	27	13	8
I	IZMITINĀŠANA UN ĒDINĀŠANAS PAKALPOJUMI	42	43	2	1	0	1
J	INFORMĀCIJAS UN KOMUNIKĀCIJAS PAKALPOJUMI	9	9	2	2	0	0
K	FINANŠU UN APDROŠINĀŠANAS DARBĪBAS	2	2	0	0	0	0
L	OPERĀCIJAS AR NEKUSTAMO ĪPAŠUMU	27	14	3	0	0	0
M	PROFESIONĀLIE, ZINĀTNISKIE UN TEHNISKIE PAKALPOJUMI	10	13	2	3	0	0
N	ADMINISTRATĪVO UN APKALPOJOŠO DIENESTU DARBĪBA	73	68	6	4	0	0
O	VALSTS PĀRVALDE UN AIZSARDZĪBA; OBLIGĀTĀ SOCIĀLĀ APDROŠINĀŠANA	130	131	14	18	2	0
P	IZGLĪTĪBA	54	51	5	11	0	0
Q	VESELĪBA UN SOCIĀLĀ APRŪPE	136	152	8	9	1	0
R	MĀKSLA, IZKLAIDE UN ATPŪTA	17	13	2	2	0	0
S	CITI PAKALPOJUMI	22	14	1	2	0	1
	kopā	1854	1910	184	206	38	21

2017. gadā visvairāk nelaimes gadījumu darbā notikuši nedrošas cilvēku rīcības dēļ (71,4 %). Nedroša cilvēka rīcība bija cēlonis 39,0 % letāliem nelaimes gadījumu un smagiem – 47,4 %. Darba organizācijas un ar to saistītu trūkumu dēļ notikuši 10,5 % nelaimes gadījumu darbā, 27,0 % - smago un 48,0 % letālo nelaimes gadījumu. Neapmierinoši apstākļi darba vietā (drošības aprīkojuma trūkums, bojātas iekārtas, instrumenti, nepietiekoša kārtība darba vietā u.tml.) kā nelaimes gadījuma

cēlonis bija konstatēts 6,3 % gadījumu, 13,0 % - smago nelaimes gadījumu un 6,5 % letālo nelaimes gadījumu (skat. 2. tabulu).

2. tabula

Nelaiemes gadījumu skaita sadalījums pēc nelaimes gadījuma cēloņiem

	Nelaiemes gadījumu cēloņi	Tajā skaitā					
		Kopā		Smagi		Letāli	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017
1	Neapmierinoši apstākļi darba vietā	126	148	17	41	5	3
2	Nedroša cilvēka rīcība (rīcība/cilvēks)	1644	1679	159	148	10	18
3	Darba organizācija un ar to saistītie trūkumi	200	247	51	83	24	22
4	Ceļu satiksmes noteikumu neievērošana	74	71	17	18	8	1
5	Vardarbība (uzbrukumi)	91	82	1	6	1	0
6	Pārējie	134	126	18	16	14	2
	kopā	2269	2353	263	312	62	46

Analizējot 2017. gadā nelaimes gadījumos darbā cietušo profesijas (skat. 3. tabulu), var secināt, ka visvairāk tika cietuši kvalificēti strādnieki un amatnieki (metālapstrādes, kokapstrādes strādnieki, būvnieki), vienkāršās profesijas strādnieki (būvniecības, ražošanas un transporta strādnieki) un iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri (pašgājēju mašīnu un iekārtu vadītāji, celšanas mašīnu un iekārtu operatori, rūpniecisko iekārtu operatori).

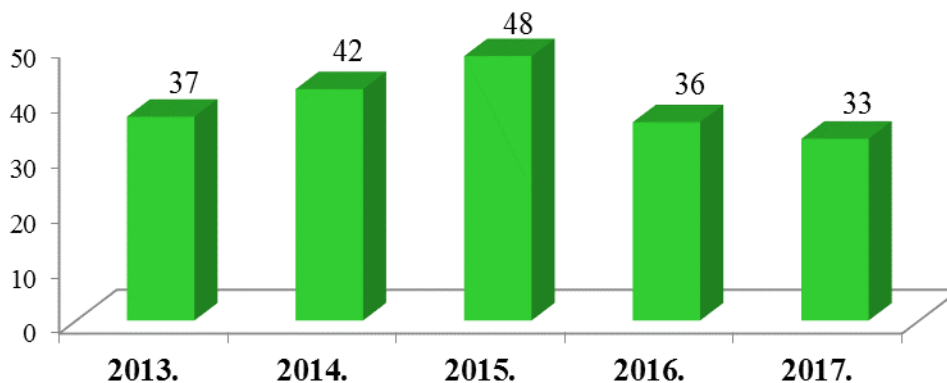
3. tabula

Nelaiemes gadījumos cietušo skaita sadalījums pēc profesijām

	Profesijas	Tajā skaitā					
		Kopā		Smagi		Letāli	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017
1	VADĪTĀJI	34	43	7	11	1	0
2	VECĀKIE SPECIĀLISTI	138	131	14	10	3	0
3	SPECIĀLISTI	123	144	8	11	1	1
4	KALPOTĀJI	122	69	11	4	0	0
5	PAKALPOJUMU UN TIRDZniecības darbinieki	241	228	14	13	0	0
6	KVALIFICĒTI LAUKSAIMniecības, MEŽSAIMniecības UN ZIVSAIMniecības darbinieki	23	19	2	9	2	1
7	KVALIFICĒTI STRĀDnieki UN AMATnieki	401	481	35	51	6	4
8	IEKĀRTU UN MAŠĪNU OPERATORI UN IZSTRĀDĀJUMU MONTIERI	374	375	45	49	15	8
9	VIENKĀRŠĀS PROFESIJAS	398	420	48	48	10	7
	kopā	1854	1910	184	206	38	21

2017. gadā Darba inspekcija izmeklēja 37 letālus nelaimes gadījumus darbā, kas nebija saistīti ar darba apstākļiem un darba vides faktoru iedarbību, no tiem 33 (89,0 %) bija t.s. dabīgās nāves

gadījumi¹. Savukārt, pārējie 4 letālie nelaimes gadījumi darbā, kas izmeklēšanas rezultātā tika atzīti par nesaistītiem ar darba apstākļiem un darba vides faktoru iedarbību, bija tiešā cēloņsakarībā ar to, ka bojāgājušais lietojis alkoholu, izdarījis pašnāvību, kā arī tādi nelaimes gadījumi, kas notikuši pirms vai pēc darba laika, tajā skaitā pārtraukumos (skat. 9. grafiku).

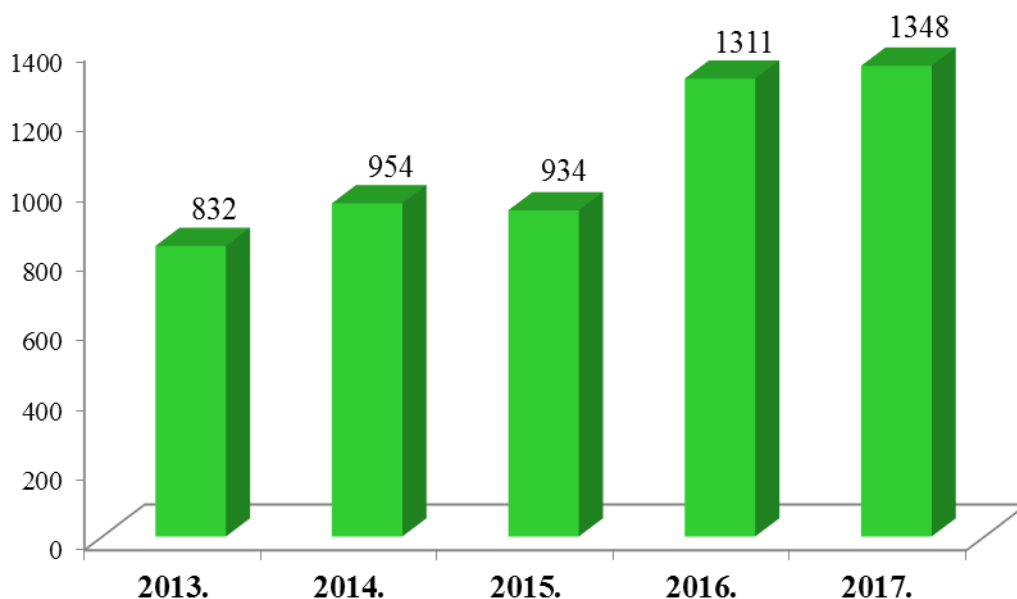
9. grafiks: Dabīgās nāves gadījumu skaita dinamika (2013. – 2017.)

Visbiežāk dabīgā nāvē darba vietā miruši transportlīdzekļu vadītāji, vienkāršo profesiju nodarbinātie (apsargs, dežurants, dažādu darbu palīgstrādnieks u.c.) un kvalificēto profesiju nodarbinātie (būvnieks, santehniķis, atslēdznieks u.c.). Dabīgā nāvē darba vietā miruši būvniecībā (25,0 %), apstrādes rūpniecībā (14,0 %), transporta un uzglabāšanas nozarē (11,0 %), valsts pārvaldē (11,0 %), tirdzniecībā (11,0 %) u.c. nozarēs nodarbinātie.

8. Statistikas dati par arodslimībām

Darba inspekcija piedalījās arodslimību gadījumu izmeklēšanā, sagatavojot darba vietas higiēniskos raksturojumus (DVHR) uzņēmumos, kur notika uzņēmējdarbība. Pamatojoties uz Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Aroda un radiācijas medicīnas centra ārstu komisijas arodslimībās un arodslimību ārstu pieprasījumiem, Darba inspekcijas amatpersonas sagatavoja 1 348 DVHR. DVHR pieprasījumu skaits pēdējo piecu gadu periodā bija būtiski pieaudzis. 2017. gadā sagatavoto DVHR skaits, salīdzinot ar 2013. gadu, bija pieaudzis par 62,0 % (skat. 10. grafiku).

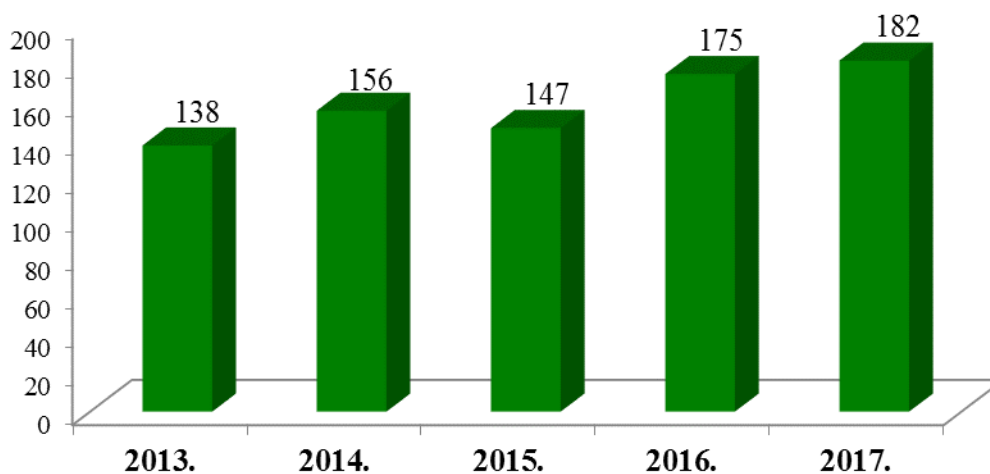
¹ Akts par nelaimes gadījumu darbā tika sagatavots atbilstoši MK 25.08.2009. noteikumu Nr. 950 „Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība” 35.² punktam, kurā noteikts, ka Darba inspekcija, ņemot vērā Aroda un radiācijas medicīnas centra ārstu komisijas arodslimībās sniegto atzinumu, izvērtēja nelaimes gadījuma cēloņus un secināja, ka cietušā nāves cēlonis darba vietā nav darba vides faktoru iedarbības rezultāts.

10. grafiks: Sagatavoto DVHR skaita dinamika (2013. – 2017.)

2017. gadā saskaņā ar Aroda un radiācijas medicīnas centra sniegto informāciju tika apstiprināti 1 421 pirmreizējie arodslimnieki. Statistikas dati uzskatāmi parādīja pakāpenisku pieauguma tendenci - 5 gadu periodā pirmreizēji apstiprināto arodslimnieku skaits bija pieaudzis par 30 %. Tas, iespējams, bija saistīts ar nodarbināto lielāku informētību par iespējām un tiesībām arodslimības apstiprināšanas gadījumā saņemt atbilstošas sociālās garantijas. Tās ietver ārstēšanās, medikamentu, rehabilitācijas un citu ar ārstniecību saistītu izdevumu apmaksu.

2017. gadā, salīdzinot ar 2016. gada datiem, pirmreizēji apstiprināto arodslimnieku skaits uz 100 000 nodarbinātajiem bija pieaudzis par 4,0 % (skat. 11. grafiku).

11. grafiks: Pirmreizēji apstiprināto arodslimnieku skaita dinamika uz 100 000 nodarbinātajiem (2013. - 2017.)

Saskaņā ar pirmreizēji apstiprināto arodslimnieku datiem vidējais arodslimnieka vecums bija nepilni 54 gadi, kopējais darba stāžs – 31 gads un darba stāžs kaitīgo faktoru ietekmē – 29 gadi.

2017. gadā, tāpat kā 2016. gadā, pirmreizēji apstiprinātajiem arodslimniekiem visvairāk tika konstatētas nervu sistēmas slimības (51,0 %). Otrās visbiežāk konstatētas arodslimības bija skeleta – muskuļu – saistaudu sistēmas slimības (31,0 %), no tām lielākoties tika diagnosticētas muguras slimības – spondiloze, artroze u.c. Trešajā vietā bija ievainojumi, saindēšanās un citas ārējās iedarbības sekas, piemēram, trokšņa un vibrācijas radītas slimības u.c. tika konstatētas transporta un uzglabāšanas nozarē (13,0 %) (skat. 4. tabulu).

4. tabula

Arodslimību grupas pēc starptautiskās slimību klasifikācijas (SSK-10)

Kods	Arodslimību grupas	2016	2017
A00 -B99	Infekcijas un parazitārās slimības	2	0
C00 - D48	Audzēji (ļaundabīgi un pirmsvēža saslimšanas)	3	1
F00 - F99	Psihiski un uzvedības traucējumi	10	6
G00 - G99	Nervu sistēmas slimības	653	727
H00 - H59	Acs un tās palīgorgānu slimības	1	0
H60 - H95	Ausu un aizauss paugura slimības	4	8
I00 - I99	Asinsrites slimības	28	29
J00 - J99	Elpošanas sistēmas slimības	37	13
L00 - L99	Ādas un zemādas audu slimības	8	4
M00 - M99	Skeleta-muskuļu-saistaudu sistēmas slimības	425	441
R00 - R99	Citur neklasificēti simptomi, pazīmes un anomāla klīniska un laboratorijas atrade	3	7
S00 -T98	Ievainojumi, saindēšanās un citas ārējās iedarbes sekas	190	185
	kopā	1364	1421

2017. gadā, tāpat kā 2016. gadā, visvairāk pirmreizējie arodslimnieki bija apstiprināti apstrādes rūpniecībā (292 pirmreizējie arodslimnieki jeb 20,0 %), transporta un uzglabāšanas nozarē (261 pirmreizējais arodslimnieks jeb 18,0 %), veselības un sociālās aprūpes nozarē (199 pirmreizējie arodslimnieki jeb 14,0 %) (skat. 5. tabulu).

2017. gadā apstrādes rūpniecībā apstiprinātie pirmreizējie arodslimnieki visbiežāk bija kvalificēti strādnieki (dažādu produktu pārstrādātāji, konditori, maiznieki, kokapstrādes strādnieki u.c.), dažādu iekārtu un mašīnu operatori (transportlīdzekļu vadītāji u.c.) un vienkāršo profesiju strādnieki (apkopēji, preču komplektētāji un iesaiņotāji, ceha strādnieki, palīgstrādnieki u.c.). Apstrādes rūpniecībā nodarbinātajiem, pirmreizēji apstiprinātajiem arodslimniekiem 2017. gadā, tāpat kā 2016. gadā, visbiežāk tika diagnosticēta karpālā kanāla slimība, kuru izraisīja nerva saspiešana plaukstas pamatnē, un dažādas muguras slimības (radikulīts, spondiloze u.c.). Minētās slimības, galvenokārt, izraisīja pārmērīga fiziskā slodze, kā arī vienveidīgas kustības.

Transporta un uzglabāšanas nozarē apstiprinātie pirmreizējie arodslimnieki pārsvarā bija dažādu transportlīdzekļu vadītāji. Minētajā profesijā nodarbinātajiem pārsvarā diagnosticētas slimības, kas lielākoties bija iegūtas, strādājot dažādu fizikālo faktoru (piemēram, mehāniskās vibrācijas) un biomehānisko faktoru (piemēram, darbs piespiedu pozā, vienveidīgu kustību darbs, fiziskās pārslodzes) ietekmē. Viena no visbiežāk diagnosticētajām arodslimībām bija vibrācijas slimība, kā arī karpālā kanāla slimība un mugurkaula slimības.

Veselības un sociālās aprūpes nozarē nodarbinātajiem (ārstiem – speciālistiem, ģimenes ārstiem, ārsta palīgiem, medicīnas māsām, aprūpētājiem u.c.) 2017. gadā, tāpat kā 2016. gadā, pārsvarā tika

konstatētas skeleta – muskuļu – saistaudu slimības (dažādas muguras un mugurkaula slimības) un nervu sistēmas slimības (karpālā kanāla slimība).

5. tabula

**Arodslimnieku sadalījums pēc darbības veida
(NACE 2. red.)**

	Nozares	2016	2017
A	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	47	67
01	Augkopība un lopkopība, medniecība un saistītas palīgdarbības	30	52
02	Mežsaimniecība un mežizstrāde	16	15
03	Zivsaimniecība	1	0
B	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	8	4
C	Apstrādes rūpniecība	332	292
D	Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	17	19
E	Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	17	18
F	Būvniecība	83	76
G	Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts	143	180
H	Transports un uzglabāšana	234	261
I	Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	55	46
J	Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	5	9
K	Finanšu un apdrošināšanas darbības	10	7
L	Operācijas ar nekustamo īpašumu	27	22
M	Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	13	12
N	Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	17	23
O	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	81	96
P	Izglītība	60	62
Q	Veselība un sociālā aprūpe	185	199
R	Māksla, izklaide un atpūta	14	11
S	Citi pakalpojumi	16	17
	kopā	1364	1421

Diagnosticētās arodslimības, galvenokārt, izraisīja biomehāniskie faktori (pārmērīga fiziskā slodze, nepareizas un vienveidīgas kustības, darbs piespiedu pozā, fiziskā pārslodze u.c.) un fizikālie faktori (vibrācija, troksnis u.c.).

Profesiju grupas, kurās nodarbinātajiem visbiežāk tika konstatētas arodslimības, bija:

- ✓ iekārtu un mašīnu operatori – 24,0 %;
- ✓ pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki – 17,0 %;
- ✓ kvalificēti strādnieki – 16,0 %;
- ✓ vienkāršajās profesijās nodarbinātie – 15,0 %, (*skat. 6. tabulu*).

Arodslimnieku skaita sadalījums pēc profesijām

	Profesijas	2016	2017
1	Vadītāji	39	30
2	Vecākie speciālisti	113	151
3	Speciālisti	100	122
4	Kalpotāji	43	75
5	Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki	227	240
6	Kvalificēti lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības darbinieki	17	23
7	Kvalificēti strādnieki un amatnieki	247	232
8	Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri	360	338
9	Vienkāršās profesijas	217	210
10	Nacionālo bruņoto spēku profesijas	1	0
	kopā	1364	1421

Direktors

Renārs Lūsis